

Sieneke de Rooij
Kunstfactor, sectorinstituut amateurkunst, Utrecht
 Contact: s.derooij@kunstfactor.nl

Jongeren schrijven. Creatief schrijven tussen 12 en 18 jaar

1. Inleiding

Kunstfactor is het sectorinstituut amateurkunst en vervult een spilfunctie tussen de sector amateurkunst en overheden. *Kunstfactor* is gesprekspartner voor beleidsmakers en opinievormers en stimuleert het debat over de betekenis van de amateurkunst, binnen en buiten de sector. Belangrijke aandachtsgebieden zijn artistieke ontwikkeling, kunst en samenleving, infrastructuur en actieve kunstbeoefening in het onderwijs. De ruim 80, veelal specialistische medewerkers onderhouden veel contact met het werkveld. Ze adviseren, initiëren, onderzoeken en leggen verbindingen, zowel nationaal als internationaal.

Kunstfactor's afdeling 'Schrijven' informeert en adviseert organisaties die werken voor individuele (amateur)schrijvers en stimuleert onderlinge contacten tussen schrijvers. Daarnaast onderhoudt en verbindt ze netwerken van schrijvers, schrijfdocenten en (schrijf)instellingen. De missie van de afdeling 'Schrijven' is het stimuleren van creatief schrijven. Schrijven is immers belangrijk voor de ontwikkeling van taal en geletterdheid én voor persoonlijke ontwikkeling en ontspanning.

En: schrijven is populair in Nederland. Uit onderzoek naar creatief schrijven als vrijetijdsbesteding komen vaak indrukwekkende cijfers naar voren. Honderdduizenden mensen doen aan creatief schrijven. In de brochure *AK AOK! Amateurkunst in cijfers* (2007) wordt iemand die meer dan 50 minuten per week schrijft als een amateurkunstenaar in het schrijven beschouwd. Uitgaand van dat criterium stellen ze vast dat ongeveer 435.000 mensen zich actief met schrijven bezighouden. Maar wat weten we van het schrijven onder jongeren?

2. Onderzoek naar schrijfgedrag van jongeren

Kunstfactor wil creatief schrijven onder jongeren bevorderen. Daarvoor was allereerst een uitgangspunt nodig. Er was behoefte aan een nulmeting, met antwoorden op vragen als:

- Hoe schrijven jongeren nu?
- Wanneer schrijven ze, met wie, met welke media?

- Welke genres hebben hun voorkeur?
- Hoe vaak houden jongeren zich met schrijven bezig?
- Waardoor worden ze geïnspireerd en gestimuleerd worden?
- Wat hebben ze nog nodig om meer uit hun hobby te kunnen halen?
- Hoe kunnen ze zich verder ontwikkelen?

Pas met cijfers en met antwoorden op de bovenstaande vragen kan beleid ontwikkeld worden en kan bestaand beleid worden aangepast aan de situatie van creatief schrijven voor jongeren. *Kunstfactor* gaf daarom in 2007 de Nationale Jeugdraad de opdracht een onderzoek te laten uitvoeren naar het schrijfgedrag van jongeren tussen 12 en 18 jaar. Het Jeugdraadpanel voerde dat onderzoek in 2007/2008 uit bij 985 jongeren op 12 scholen, verspreid over heel Nederland. Het onderzoeksverslag, *Jongeren schrijven*, biedt voldoende aanknopingspunten voor verschillende vormen van nieuw beleid. Hiermee kan *Kunstfactor* het veld van instellingen die jongeren van cursussen en workshops voorziet, informeren over hoe ze hun aanbod zo goed mogelijk op de doelgroep van jongeren tussen 12 en 18 jaar kunnen afstemmen.

3. Uitvoering van het onderzoek

Twaalf scholen deden aan het onderzoek mee. De scholen liggen verspreid over Nederland. Het zijn: Scholengemeenschap Lelystad, Purmerendse Scholengemeenschap, Dr. Nassau College (Assen), Vader Rijn College (Utrecht), Edith Stein College (Den Haag), Reynaert College (Hulst), ROC Midden Nederland (Utrecht), Christelijk College Schaersvoorde (Aalten), Stellingwerf College (Oosterwolde), Open Schoolgemeenschap Bijlmer (Amsterdam), St. Stanislascollege (Delft) en Scholengemeenschap De Nuborgh (Elburg).

In totaal deden 985 jongeren mee. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen was 15 jaar. De onderzochte groep bestond uit 519 meisjes (53%) en 465 jongens (47%). Van de onderzochte jongeren volgde 46% een opleiding in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), 1% in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), 30% in het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en 20% in het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Van 3% van de jongeren is de opleiding onbekend. Ruim zeven op de tien jongeren (71%) hebben ouders die beiden in Nederland zijn geboren.

4. Meest opvallende uitkomsten

Bijna de helft van de jongeren houdt zich bezig met schrijven. Hun belangrijkste reden om te schrijven: voor hun plezier! Jongen vinden schrijven gewoon leuk. Bijna de helft

is dan ook erg gemotiveerd om er mee door te gaan. Veel jongeren schrijven brieven en houden een dagboek bij (beide 36%). Van de literaire genres staat poëzie met 33% op de eerste plaats, gevolgd door songteksten (29%) en korte verhalen (27%). Ruim de helft van de ondervraagden schreef reeds als kind. In dat geval ging het vooral om korte verhalen. En net als bij volwassen ‘amateurschrijvers’ is ook voor jongeren publicatie niet het belangrijkste. Een belangrijke reden om te schrijven is vooral het kunnen uiten van gevoelens: schrijven wordt gebruikt als uitlaatklep en om belevenissen te verwerken.

5. Verdere interessante resultaten

Jongeren lezen teksten van anderen vooral op het internet (blogs, forums). Het imago van schrijvende jongeren is goed: ze worden interessant en niet raar gevonden. Jongeren die schrijven bezoeken vaker dan gemiddeld een theater/musical of een popconcert. Lezingen en literaire evenementen worden daarentegen bijna niet bezocht. Inspiratie komt vooral uit emoties, dagelijks leven en fantasie. Jongeren worden daarentegen niet erg geïnspireerd door andere kunst (4%). Schrijfthema's zijn dan ook vooral gevoelens, verhalen over jezelf of vrienden/bekenden, het dagelijkse leven en fantasie.

De grootste groep schrijft het liefst alleen: slechts een klein deel zoekt elkaar op om samen te schrijven. De gebruikte taal is vooral Nederlands, maar ruim 3 op de 10 schrijft ook in het Engels.

Schrijvende jongeren schrijven regelmatig: elke dag, elke week of elke maand. Een minderheid streeft naar verbetering via een internetforum of een workshop. Een cursus volgen komt op de 3^e plaats als middel om het eigen werk te verbeteren. Hulp van een ervaren persoon en kijken naar teksten van anderen zijn ook manieren om vooruit te komen.

Wat willen jongeren bijleren met betrekking tot hun schrijven? Vooral techniek en genrekeuze, maar ze willen ook graag hun Engels verbeteren. Ruim een derde legt wel eens teksten aan anderen voor, ook in de hoop er commentaar op te krijgen. Jongeren delen hun teksten graag met anderen, liefst met leeftijdgenoten en vaak via het internet.

Slechts weinig jongeren nemen deel aan schrijfwedstrijden. Bij een wedstrijd zouden ze het liefst geld willen winnen, maar ook een samenwerking met een bekende artiest of naamsbekendheid. Schrijfles blijkt weinig populair als gewenste beloning (6%). Indien ze een artiest zouden mogen kiezen, zouden jongeren graag met een zanger samenwerken.

6. Conclusie en aanbevelingen

Schrijven is een wezenlijk onderdeel van het privéleven van veel jongeren. Het gaat vaak niet in de eerste plaats om literair schrijven, maar wel om het uiten van gevoelens. Sommige jongeren houden hun teksten liever voor zichzelf, anderen delen ze graag met vrienden. Een aantal jongeren gebruikt het internet om hun teksten breder te laten lezen. En als jongeren commentaar willen op hun werk, dan lijkt het internet een geschikt medium om daarvoor in te zetten.

Uit de resultaten van het onderzoek van het Jeugdraadpanel blijken voor professionals die jongeren stimuleren om te schrijven de volgende aanbevelingen van toepassing. Uit het onderzoek blijkt dat bijna de helft van de jongeren graag schrijft. Dat enthousiasme kunnen we koesteren door in en buiten het onderwijs jongeren te stimuleren om gedichten, rapteksten, songs, verhalen en scenario's te blijven schrijven.

Jongeren die schrijven doen aan schrijfkunst; een kunst waarbij ze zichzelf kunnen uiten. Dat is tegelijk hun belangrijkste motivatie en inspiratie om te schrijven. Het verdient aanbeveling om jongeren vanuit hun enthousiasme voor het schrijven zich te laten realiseren dat ze zich bezighouden met kunst. Zelf kunst maken (actieve kunstbeoefening) is immers een heel andere ervaring dan het passief beleven van 'Kunst-met-een-grote-K'.

Jongeren blijken heel goed zelf te kunnen aangeven wat ze willen leren en op welke manier. Het is dus ondersteunend als docenten dat serieus nemen. Vooral het plezier in schrijven is belangrijk en de eigen keuze kan daarin stimulerend werken. Een effectieve werkwijze zou daarom kunnen zijn om minder aanbodgericht, en meer vraaggericht te werken.

Inhoudelijk stellen *Kunstfactor* en de Jeugdraad dat het belangrijk is om vooral aan te sluiten bij thema's die jongeren interessant vinden, zoals hun emoties, het dagelijkse leven en hun fantasie. Spreek jongeren aan op hun favoriete genres als korte verhalen, dagboeken, poëzie, rap en songteksten en help hen daarin een keuze te maken. Maak gebruik van het gegeven dat jongeren graag de mening van andere jongeren horen. 'Peer education' – jongeren die leren van andere jongeren – zou een optie kunnen zijn om schrijvende jongeren te enthousiasmeren. Het internet is natuurlijk hét jongerenmedium bij uitstek en het ligt voor de hand het internet ook hiervoor in te zetten.

Tot slot bevelen *Kunstfactor* en de Jeugdraad aan om het fenomeen schrijven te linken aan andere kunstdisciplines, zoals (pop)muziek, hiphop en film.

Referenties

- De Boer, A. & S. de Rooij (2008). *Jongeren schrijven – wat en waar? Een inventarisatie van de schrijfactiviteiten voor jongeren, najaar 2007-voorjaar 2008*. Utrecht: Kunstfactor.
- De Rooij, S., P. van Duijnhoven, F. Buschenhenke & M. Lazaroms (2009). *Schrijft het voort! creatief schrijven met jongeren; beknopte docentenhandleiding*. Utrecht: Kunstfactor.
- Ebbers, D. & T. Steeghs (2007). *Ga met een blauw paard dwars door de hoogste bergen; Een leerlijn poëzie schrijven en lezen voor het voortgezet onderwijs*. Enschede: SLO.
- Eggels, P. & E. Eggels (2008). *Schrijfselboek; creatief schrijven voor kinderen van 8-14 jaar*. Katwijk: Panta Rhei.
- Jongsma, H., E. Flier, P. Merckx & J. van de Pol (2007). *Creatief schrijven, keuzemodule havo/vwo niveau tweede fase*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Kunstfactor (2007). “AK OK! Amateurkunst in cijfers”.
(http://www.kunstfactor.nl/blobs/Kunstfactor/AK_OK_juli_2007.pdf).
- Kunstfactor (2006). “Onderzoeksverslag jeugdraadpanel”.
(<http://www.jeugdraad.nl/bestanden/file/lezen-lang-definitief.pdf>).
- Kunstfactor (2008). “Jongeren schrijven, creatief schrijven tussen 12 en 18 jaar”.
(<http://www.kunstfactor.nl/engine?app=kunstfactor&service=classmanager:6783&cmd=open&id=34>).
- Onbekend (2009). “Jongeren & de Nederlandse taal”.
(<http://www.jeugdraad.nl/jeugdraadpanel/>).